A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

S Z E M L E

Gruia, S.:

FALUSI KÖNYVTÁRAK ROMÁNIÁBAN

A romániai falusi könyvtárak helyzetének teljes megértéséhez nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy 1948-ban a Román Népköztársaság területén 3 millió irástudatlan ember élt. Ezért volt kénytelen Románia, - a közmüvelődési könyvtárak fejlesztésével egyidejüleg - széleskörü kampányt is inditani a betü ismerete érdekében. A tanitók és egyéb vidéki értelmiségiek buzgó segitsége következtében ez a csata majdnem megnyertnek tekinthető. Azelőtt az olvasás nem volt elterjedt szokás, még az olyan parasztok körében sem, akik értettek hozzá. Azok, akik az ábécét csak nemrég tanulták meg, természetesen csak potenciálisan tekinthetők olvasónak.

A második világháboru előtt néhány falusi iskolában volt csak könyvtár. Arra is történtek kisérletek, hogy egyes kulturális központokban is alapitsanak könyvtárat; mivel azonban ezeket nem illetékes szervezetek tartották fenn és irányitották, csak rövid ideig éltek. 1947-ben azonban a vidéki körzetekben ujult és minden eddigit felülmuló erővel lépett fel a nyilvános olvasótermek létesitésére irányuló mozgalom. Sok ezer könyvtár nyilt a helyi ifjusági szervezetek és helyi hatóságok kezdeményezésére. A legtöbb faluban létesült könyvtár, ezeket azonban gyakorlatlan könyvtári személyzet vezette és hiányzott a központi szervek támogatása. 1950-ben alakult meg azután a Könyvtárak Igazgatósága. Feladata a sokféle tipusu könyvtár tevékenységének összehangolása és uj olvasótermek felállitása volt. Ezáltal vált lehetővé a vidéki könyvtári hálózat rendszeres megszervezése.

Bármily furcsának tünik is, első lépésünk a vidéki lakosság olvasásának fejlesztése terén az volt, hogy átszervezéssel csökkentenünk kellett a könyvtárak számát, mert csak ez tette lehetővé egységesitésü-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

ket és növekedésük ellenőrzését.

Kiskönyvtárak a müvelődési otthonokban

A kis vidéki könyvtárakat ujjászerveztük és a majdnem minden faluban létesitett müvelődési otthonhoz kapcsoltuk. 1956 végén több mint 11 000 ilyen könyvtár müködött, összesen 9 398 000 könyvvel. A legtöbb falusi könyvtárat a tanitó vezeti, néhány faluban az ifjuság egy-egy tagja. Ezek a társadalmi-munkás könyvtárosok buzditásul némi jutalmat is kapnak. A könyvtár természetesen csak egyik formája a müvelődési otthon tevékenységének, amely ezenkivül sokféle változatos népnevelési és kulturális tevékenységet fejt ki, beleértve a mükedvelő szintársulatokat, tánccsoportokat, bábszinházat, énekkarokat, felolvasásokat és tanulóköröket./különösen mezőgazdasági tárgykörben/. Több mint 1 000 müvelődési otthonnak saját mozija van; a többit vándormozik látogatják.

A falusi könyvtárak irodalmi anyagot szolgáltatnak mindezekhez a tevékenységekhez /zenei programok, szindarabok, tanulókörök tanrendje, brosurák felolvasásához, stb./, amelynek egy részét kifejezetten e rendezvények céljaira adják ki. A könyvtáraknak mintegy 500-tól 2.000-3.000 kötetnyi szépirodalmi müvekből, gyermekkönyvekből, mezőgazdasági és népszerü ismeretterjesztő müvekből, továbbá kulturális és politikai folyóiratokból álló állománya a közönség szolgálatára áll.

Külön könyvtár létesitése minden faluban természetesen nem gazdaságos dolog. Az állományt ui. nem lehet cserélni és igy hamar elavul a költséges kézikönyveket pedig nem tudják beszerezni. Mégis ennél a rendszernél maradtak, mert a helyi hatóságok büszkék könyvtáraikra és gyakran nagy erőfeszitések árán egészitik ki az állami költségvetésben számukra biztositott összegeket; igy évente külön harminc-ötven kötet könyvet vásárolhatnak.

Először arra a lehetőségre is gondoltak, hogy a könyvállományt könyvbusz igénybevételével cserélgetik, hiszen a korszerü eljárás alkalmas széleskörü könyvtári hálózat megteremtésére. Két körzetben végzett kisérletek alapján azonban pillanatnyilag ezt a módszert abbahagyták. A román falvakban ui., ahol egészen a legutóbbi időkig tulnyomó volt az irástudatlanság, a könyvbusz megérkezése felkeltette ugyan a parasztok érdeklődését, ez azonban nem vezetett folyamatos munkához, s nem vonzott uj olvasókat. Igaz, hogy a müvelődési otthonok

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

önkéntes könyvtárosai kiegészithették ilymódon könyvállományukat; mivel azonban nem voltak megfelelően kiképezve, könyvtáraikat nem tudták kellően megszervezni, még kevésbé tudták a könyveket hatásosan forgalmazni. Ezért kedvezőbb megoldásnak látszott az állandó könyvtári központok számának növelése; ezek feladata lett tehát a kis könyvtárak anyagának felfrissitése és a társadalmi munkás könyvtárosok munkájának segitése.

A megyei, járási és falusi könyvtárak rendszere

A müvelődési otthonokban berendezett könyvtárak hálózatával párhuzamosan szakképzett személyzet vezetése alatt álló megyei, járási és falusi könyvtárrendszert állitottunk fel. 1956 végén 16 megyei könyvtár müködött /minden megye területén 9-20 könyvtárossal/ összesen 1 352 000 kötettel. A járási könyvtárak száma 183; mindegyikben 2-től 10 személy dolgozik; állománya összesen 3 216 500 kötet. Ezek a könyvtárak nem pusztán könyvgyüjtemények, hanem a maguk területén rendszeresen ellenőrzik és cselekvően segitik a falusi könyvtárosokat; ezenfelül időnként gyakorlati oktatási napokat és tapasztalatcseréket szerveznek a társadalmi munkás könyvtárosok számára. A vidéki könyvtárosok, mielőtt elfoglalnák az állásukat, tanfolyamon vesznek részt.

A legnagyobb falvakban, a falusi népi tanácsok e központjaiban, 1952 óta állnak fenn önálló falusi könyvtárak, fizetett személyzettel. Itt a könyvtárosok ugyanazt a fizetést kapják, mint a vidéki tanitók. Ezek a könyvtárosok megfelelő iskolában kétéven keresztül folytatják tanulmányaikat, s külön négyhónapos tanfolyamot végeznek Bukarestben. 1956 végén 739 ilyen falusi könyvtár állt fenn, összesen 2 665 000 könyvet számláló állománnyal. 1957-ben számuk ezerre emelkedett és az állami terv előirányzatainak megfelelően 1960-ban 2.000-re fog emelkedni.

A Könyvtárak Igazgatósága az ujonnan alakult könyvtárakat 1.200 kötettel látja el, biztositja számukra a szükséges butorokat és a fenntartásához szükséges anyagi eszközöket. A főhivatásu könyvtárossal müködő könyvtárhoz a szomszédos falvak müvelődési otthonainak könyvtári fiókkönyvtárakként csatlakoznak.

A falusi könyvtárak ugyanugy, mint a járási könyvtárak, rendszeresen kiegészitik a müvelődési otthonok könyvtárainak állományát, s igy - részben a helyi igényeknek megfelelően - cserélik állományukat. A központból a falvakba a helyi közlekedési eszközök igénybevételével -

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

maguk a könyvtárosok szállitják a könyveket. Erre a célra a mozi-szállitókocsikat is igénybe veszik. A helyi szervezeteknek ugyancsak módjukban áll, hogy könyvtárak állományát saját anyagi eszközeikkel gyarapitsák.

Minden közmüvelődési könyvtár előfizethet a Központi Állami Könyvtár által nyomtatott katalóguscédula-gyüjteményre.

A falusi könyvtárak a legfontosabb kézikönyveket a megyei vagy járási könyvtáraktól kölcsönzés utján megszerezhetik. Ez utóbbiak azonkivül a tudományos könyvtárak által nyujtott kölcsönszolgálat előnyeit is élvezik.

Az uj rendszer első eredményei

A vidéki olvasók száma egyre növekszik. A főfoglalkozásu munkatársakkal müködő falusi könyvtárak átlagosan 500 olvasót szolgálnak ki. Egyes falvakban a lakosság több mint 30 %-a veszi igénybe a könyvtárat. A könyvek forgási sebessége azonban aránylag még mindig alacsony a vidéki körzetekben /0,8 - 1,5 között mozog/; az olvasási átlagmutatószám pedig 7. A városi könyvforgalommal összehasonlitva, ezek bizony kicsi számok; tekintetbe véve azonban a könyvtárak kezdeti körülményeit, valamint az emlitett állandó fejlődést, az eredmények mégiscsak sokat igérőek. Az olvasási propaganda módszerei a román vidék viszonyaihoz alkalmazkodnak. Igy például nem járt a kivánt eredménnyel az ajánló bibliográfiák alkalmazása, amelyet pedig más országokban eredményesen használnak.

Az olvasásra való ösztönzés hatásosabb eszközének bizonyult a könyvtárosok látogatása a parasztok otthonaiban, s a könyvismertetések a vasárnaponként a müvelődési otthonokban rendezett ünnepélyek alkalmával. Télen minden faluban 5-től 20 olvasókör müködik. A parasztok a könyvtárban vagy valamelyik szomszédos házban jönnek össze a hosszu estéken; az asszonyok fonnak vagy himeznek, valaki pedig felolvas.

A könyvtárak gyakran rendeznek ankétokat is. Erre - a körülményektől függően - sokszor irókat, mezőgazdasági szakértőket vagy orvosokat hivnak meg; igy próbálják a falusiakat megismertetni a népszerü tudományos munkákkal.

A gyermekek az ország olvasóinak 40 %-át teszik ki. Ők a könyv legjobb propagandistái és a könyvtárosok készséges segitői. A gyerekek-

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

nek kikölcsönzött könyveket gyakran a család többi tagja is olvassa.

Az Ifjusági Szövetség és az Irószövetség folyamatos ifjusági versenyt szervezett Romániában; ez "Könyvbarát-verseny" néven ismeretes. A pályázóknak a Központi Állami Könyvtár által összeállitott listán feltüntetett müvek közül 16-20 könyvet kell elolvasniok; az elolvasott munkákat később bizottság előtt vitatják meg; a bizottság a "Könyvbarát-jelvénnyel" jutalmazza meg a nyerteseket. Eddig mintegy 300 000 jelvényt osztottak szét az ország minden részében. Ez a verseny nagyon népszerü a fiatal parasztok körében.

A Román Népköztársaság Könyvtáros Egyesülete 1957-ben azt javasolta, hogy ösztönzésképpen szervezzenek versenyt a vidéki körzetek társadalmi munkás-könyvtárosai részére. A verseny célja az olvasók számának növelése, a könyvforgalom javitása és az olvasók izlésének nevelése - nemcsak szépirodalmi müvek olvasása terén, - továbbá a katalógusok minőségének javitása stb.

Az Oktatás és Müvelődésügyi miniszter jóváhagyta ezeket a javaslatokat. Az augusztus 23.-án kezdődött verseny az első pillanattól kezdve a könyvtárosok és tanitók élénk érdeklődésével találkozott. A verseny 1958 végén ér véget; akkor a legjobb könyvtárosok jutalomban fognak részesülni.

<u>Eredeti cim:</u> Rural libraries in Rumania.
<u>Megjelent:</u> Unesco Bulletin for Libraries, 1958. 5/6.sz. 120-122.lap.
<u>OSzK.ford.sz.:</u> 1944.